

Asia Sitaatti

Hakija A

Annettu 17.11.1987

Tiivistelmä *Näyttöpäätetyöskentelyn järjestämistä käsittelevästä, erilaisia standardeja sisältävästä käsikirjasta oli valtaosa tekstistä ja yli puolet kuvista otettu suoraan toiseen samaa aihetta koskevaan julkaisuun. Tekstin ja kuvien käyttö jälkimmäisessä julkaisussa ei ollut tapahtunut hyvän tavan mukaisesti eikä sitä siten voitu perustaa tekijänoikeuslain 14 §:ään. Tekstin ja kuvien käyttöön olisi siten tullut hankkia käsikirjan tekijänoikeudenhaltijoiden suostumus.*

SELOSTUS ASIASTA

Suomen Standardisoimisliitto ry (SFS) on 21.8.1987 päivätyllä kirjeellään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa asiasta, joka koskee julkaistun kirjallisen aineiston ja kuvien käyttöä toisessa julkaisussa.

Lausuntopyynnöstä ilmenee, että yhdistys on standardisoinnin keskusjärjestö Suomessa ja vastaa SFS-standardien ja SFS-käsikirjojen tuotannosta ja myynnistä. Pääosan toiminnastaan liitto rahoittaa julkaisujen myynnillä.

Lausuntopyynnössään yhdistys kertoo julkaisseensa kesäkuussa 1986 SFS-käsikirjan "Näyttöpäätetyöskentely toimistoympäristössä: Vaatimukset ja varustus" 24 sivua. Käsikirja on lausuntopyynnön mukaan "peruskirja", koska siinä viitataan runsaasti SFS-standardeihin, jotta lukijan olisi helppo tarkistaa kaikki tarvittavat yksityiskohdat.

Toimihenkilö ja Virkamiesjärjestöjen keskusliitto (TVK) on toimittanut samasta aiheesta julkaisun "Ihmisläheinen näyttöpäätetyö", 21 sivua, marraskuussa 1986. SFS:n mukaan julkaisuun on suoraan lainattu runsaasti tekstiä ja kuvia liiton aikaisemmin julkaisemasta käsikirjasta. Teksti- ja kuvainaukset on tehty suoraan ilman muutoksia alkuperäiseen tekstiin.

SFS toteaa lausuntopyynnössään, että TVK:n lainaukset on tehty luvatta ja että lainausten yhteydessä ei ole asianmukaisella tavalla ilmoitettu al-

kuperäislähdettä. Alkuperäisessä tekstissä on paljon viittauksia standardeihin. TVK:n julkaisussa melkein kaikki viittaukset on jätetty pois.

SFS:n mukaan liiton työryhmä on tehnyt oman käsikirjan, jonka tekstiä ei aikaisemmin ole julkaistu. Käsikirja on täysin itsenäinen teos, johon on tehty suoria lainauksia SFS-standardeista, joihin SFS omistaa tekijänoikeuden. SFS arvion mukaan noin 81 % käsikirjan tekstiosasta on lainattu suoraan TVK:n julkaisuun.

SFS on ilmoituksensa mukaan myynyt käsikirjaansa 85 markan kappalehintaan. Liiton saamien tietojen mukaan TVK on myynyt omaa julkaisuun jäsenistölleen 5 markan kappalehintaan.

SFS katsoo lausuntopyynnössään, että TVK on toiminut vastoin voimassa olevaa tekijänoikeuslakia ja aiheuttanut SFS:lle taloudellista vahinkoa.

TVK:n vastaus

Ennen lausuntopyynnön käsittelemistä tekijänoikeusneuvosto on varannut TVK:lle mahdollisuuden vastauksen antamiseen.

TVK toteaa 30.9.1987 päivätyssä vastauksessaan, että TVK:n julkaisun lähdeaineistona on käytetty muun muassa SFS:n käsikirjaa, joka on mainittu lähdeluettelossa. SFS:n käsikirjasta on lainattu työpaikan ja työpisteen järjestämiseen liittyvää teknistä tietoa, minkä sanominen toisessa muodossa on TVK:n käsityksen mukaan mahdotonta. Molemmat julkaisut perustuvat samaan, lähinnä Työterveyslaitoksen tuottamaan taustamateriaaliin.

TVK ei katso käyttäneensä käsikirjaa lähteenä sillä tavalla, että se rikkoisi SFS:n tekijänoikeutta. TVK katsoo, että näyttöpäätetyön järjestäminen on käsikirjan aihe, joka ei saa tekijänoikeussuojaa. Lisäksi TVK toteaa, ettei SFS:n käsikirjassa ole mainintaa siitä, että julkaisun käyttäminen lähteenä edellyttäisi erityisen luvan hankkimista tai rahallista korvausta.

TVK ei ole valmistanut omaa julkaisuaan myyntitarkoituksessa, vaan tavoitteena on ollut antaa jäsenistölle yleisesti käytössä olevaa tietoa näyttöpäätetyön järjestämisestä.

TVK:n käsityksen mukaan käsikirjaa ei ole käytetty lähteenä sillä tavoin, että se rikkoisi SFS:n tekijänoikeutta. Myöskään taloudellista vahinkoa ei ole aiheutettu, sillä käsikirja on suunnattu täysin eri kohderyhmille.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeuslain 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Säännöksessä mainitaan esimerkkeinä suojatuista teoksista muun muassa kaunokirjallinen ja selittävä kirjallinen esitys sekä kuvataiteen tuote.

Teoksen tulee siis tekijänoikeudellista suojaa saadakseen olla omaperäinen ja itsenäinen luovan työn tuote. Tekijänoikeus ei suojaa esimerkiksi teoksen aihetta, ideaa, tietosisältöä tai juonta, vaan sitä muotoa, johon tekijä luovan työn tuloksen pukee. Tekijänoikeussuoja koskee paitsi teosta kokonaisuutena myös sen omaperäistä osaa.

Tekijänoikeussuoja syntyy automaattisesti lain nojalla eikä edellytä, että tekijä nimenomaisesti pidättäisi itsellään oikeuden teokseen. Tekijänoikeudellisesti ei ole merkitystä myöskään sillä onko teos tehty kaupalliseen käyttöön vai ei.

Tekijänoikeus tuottaa tekijälle tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan yksinoikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saatamalla se yleisön saataviin. Säännöksessä tarkoitettua kappaleen valmistamista on kaikenlainen teoksen saattaminen fyysiseen asuun. Esimerkkinä kappaleen valmistamisesta voidaan mainita teoksen painaminen, monistaminen ja valokopioiminen.

Teos saatetaan tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan yleisön saataviin muun muassa silloin, kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön saataviin.

Teoksen tekijällä on myös moraalisia oikeuksia. Tekijänoikeuslain 3 §:n mukaan teosta ei saa muuttaa tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tahi omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla. Kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin, on tekijä ilmoitettava sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii.

Tekijänoikeuslain 14 §:ssä säädetään sitaattioikeudeksi kutsutusta tekijänoikeuden rajoituksesta. Säännöksen mukaan julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Sallitun sitaatin laajuudelle ei säännöksessä ole asetettu selvää rajaa. Lainvalmistelutöiden (komiteanmietintö 1957:5 s. 56) mukaan "tästä tuskin voidaankaan antaa yleistä sääntöä, vaan on kysymys kussa-

kin yksittäistapauksessa ratkaistava olosuhteiden perusteella, jolloin lähinnä on otettava huomioon lainauksen tarkoitus sekä lainatun osan ja koko teoksen laajuuden välinen suhde".

Tekijänoikeusneuvosto katsoo sille toimitetun aineiston perusteella, että SFS:n julkaisema käsikirja on rakenteensa ja muutenkin muotonsa puolesta omaperäinen ja itsenäinen kirjallinen teos ja siten tekijänoikeudellisesti suojattu.

TVK:n julkaisun tekstistä valtaosa sekä yli puolet kuvista on otettu suoraan Standardisoimisliiton käsikirjasta. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että tekstin ja kuvien käyttö TVK:n julkaisussa ei ole tapahtunut hyvän tavan mukaisesti tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa eikä sitä voida perustaa tekijänoikeuslain 14 §:ään. Näin ollen tekstin ja kuvien käyttöön TVK:n julkaisussa olisi tullut hankkia tekijänoikeuden haltijan suostumus.